

Vyznamenání za poštovní zásluhy

Záslužná vyznamenání mohou mít různou formu – může to být diplom (o to lépe, je-li provázen i nějakou zajímavou finanční odměnou), může to být etuiová medaile, kterou si vystavíme doma ve vitríně, ale může to být také medaile či předmět tomu podobný na stuze, který lze nosit viditelně na obleku či uniformě. Právě touto poslední skupinou vyznamenání, kterou studuje nauka zvaná faleristika, se v tomto článku budeme zabývat.

Záslužná vyznamenání za pracovní úspěchy nejsou zdaleka doménou socialistických režimů, jak jsme se donedávna domnívali, a byli bychom překvapeni, kolik západoevropských států umí dělnické, řemeslnické a ostatní zaměstnanecké profese ocenit.

Podíváme-li se do některých publikací o starých vyznamenáních, zjistíme, že neexistovala jen vyznamenání za zásluhy na poli válečném, ale i na poli občanském, za věrnost či dobrý výkon v povolání (ovšem dlužno dodat, že ta nikdy nebyla tak atraktivní jako vojenské dekorace). V 19. století však civilní vyznamenání nebyla rozdělena pro různé obory lidské činnosti do té míry, jako je tomu dnes. Snad první oblastí, kde se byl dobrý výkon oceňován prostřednictvím vyznamenání, bylo zemědělství; již v roce 1883 Francouzská republika založila řád Za zemědělské zásluhy, který se uděluje dodnes. Přesto ani dnešní státy nejdou tak daleko, aby pro každou hospodářskou činnost zakládaly speciální vyznamenání.

Francie

Známe ovšem i případy opačné. Takovou zemí byla a je rozhodně Francie. V rozsáhlém repertoáru jejích řádů a vyznamenání jsou hojně zastoupeny resortní medaile pro různé obory činnosti, tedy nejen pro zemědělce, ale i pro železničáře, umělce, lodníky, ekonomy, celníky apod. Patří k nim též resortní vyznamenání ministerstva pošt, telefonů a telekomunikací. Tuto medaili, udělenou ministrem, může získat za pracovní úspěchy a zásluhy každý, kdo má co do činění s poštovním a telekomunikačním počínáním prostým poštáčkem až po ředitele pošt v některém francouzském departementu či ministerského úředníka. Medaile je udělována ve třech stupních: jako zlatá, stříbrná a bronzová (označení zlatý či stříbrný zde znamená barevné označení, nikoli skutečnou charakteristiku kovu). K této medaili musím přidat jednu svou osobní zkušenost. Kdysi jsem v Paříži navštívil mj. mincovnu, kde se řády a vyznamenání vyrábějí a kde si je lze v podnikové prodejně pro doplnění sbírky zakoupit. Zaujalo mne, že státní vyznamenání je možné si objednat podle katalogu, kdežto resortní ministerská vyznamenání jsou neprodejná, takže i tato prostá medaile ministerstva pošt je relativně vzácná, pokud ji nezískáte přímo od vyznamenaného.

Ve Francii se vyvinula soustava státních záslužných vyznamenání na úrovni řádů pro množství činností. Uvedl jsem již řád Za zemědělské zásluhy, potom následoval řád Za zásluhy v námořnictví a po druhé světové válce se s nimi doslova roztrhl pytel – byly založeny řády za zásluhy v sociální péči, ve zdravotnictví, také ve sportu či turistice, národním hospodářství atd. Tato ocenění měla zvýšit prestiž Čestné legie, která se dříve udělovala za všechny možné zásluhy, a hrozila tedy devalvace jejího významu. Specializované resortní řády měly tuto hrozbu odstranit. Proto také mezi těmito speciálními řády nalézáme i řád Za poštovní zásluhy – Mérit postal.

Byl založen 14. listopadu 1953 a jako ostatní speciální řády měl tři třídy: 1. třída – komandér, kdy klenot byl nošen na náhrdelní stuze, 2. třída – důstojník, nosí se na náprsní stuze s rozetou, a konečně 3. třída – rytíř, byla na prosté náprsní stuze. Klenotem tohoto řádu byla bíle smaltovaná pěticípá hvězda se středovým pozlaceným medailonem. Na jeho lící straně lze vidět plasticky modelovaného boha Merkura v typické okřídlené čapce s kaduceem v ruce. Na rubu je vyobrazena poštovní trubka, dopisy a blesky a rovněž opis REPUBLI-

QUE FRANCAISE – MERIT POSTAL. Mezi cípy hvězdy je vavřínový věneček, u nejnižší třídy pozlacený, u vyšších tříd pozlacený. Klenot řádu je převýšen rozepjatými zlatými křídly, která jsou u nejvyšší třídy samostatná, a celek je zavěšen na plochem prstenci pro náhrdelní stuhu. U náprsních dekorací jsou křídla přímo součástí závěsu, jímž prochází stuha. Ta je sytě žlutá a po stranách má vždy po dvou úzkých černých prouzcích. Bohužel, tento výtvarně krásný řád neměl dlouhého trvání. Prezident de Gaulle jej, jakož i celou řadu ostatních speciálních řádů, zrušil k 1. lednu 1964 a nahradil všechny Záslužným řádem Francouzské republiky ve tvaru šestiramenného modrého kříže na modré stuze, který se uděluje dodnes. Ale to je již jiná kapitola francouzské faleristiky.

Belgie

Dalším západoevropským státem, který vyznamenává pracovníky v poštovním provozu a telekomunikacích, je Belgické království. Belgie má vypracován podrobný a poměrně složitý systém pracovních vyznamenání, kde figurují i některé královské řády. Pro nás jsou ovšem zajímavé dvě pamětní medaile, které se přímo vztahují k 1. emisi belgických známek a k Mezinárodní poštovní unii (U.P.U.).

První z nich byla založena královským nařízením z 2. května 1924 při příležitosti 75. výročí první emise belgických známek v roce 1849 a k 50. výročí přistoupení Belgie k U.P.U. v roce 1874. Medaile je bronzová, na lici je známý emblém Mezinárodní poštovní unie zobrazující dvě dívky, které oblékají Zemi a předávají si dopisy. Na rubu mezi vavřínovými snítkami je zobrazena hromádka dopisů na nichž leží zvěšená známka s poprsím krále Leopolda I. Tato medaile byla udělována zaměstnancům pošt za 25 let služby. Protože v Belgii, jak známo, žijí dva národy – Vlámové a Valoni –, musela medaile vyjít ve dvou jazykových mutacích: francouzské (opisy na lici UNION POSTALE UNIVERSELLE 1874–1924, na rubu LE TIMBRE – POSTE EN BELGIQUE 1849–1er JUILLET 1924) a vlámské (na lici WERELDPOSTVEREENIGING 1874–1924, na rubu DE POSTZEGEL IN BELGIE 1849 – 1ste JULI – 1924). Dlužno říci, že francouzská verze je častější.

Druhá pamětní belgická medaile byla založena 2. května 1949 k příležitosti 100. výročí první emise belgických známek a k 75. výročí vstupu do U.P.U. Je de facto identická s první, jedinou odlišností byla změna dat v opisech. Také stuha je totožná – je světle modrá s okrajovými červenými pásky. I tuto druhou medaili udělovalo tamní ministerstvo spojů za 25 let v poštovní službě.

Španělsko

Nakonec se zmíním o dvou španělských řádech. Oba pocházejí ze závěrečných let frankistického režimu, kdy se Španělsko snažilo postupně demokratizovat politické poměry a kdy se normalizovala situace i v udělování řádů a vyznamenání. Nutno uznat, že oba řády jsou zdobné a výtvarně dobře zvládnuté.

Prvním z nich je řád Za poštovní zásluhy – Merito Postal. Klenot poštovního řádu tvoří pozlacený osmiramenný kříž, středový medailon je smaltovaný červeně s bílým psaním a modrým mezikružím, na němž je název řádu v barvě kovu. Na středový medailon je položena plastická stříbr-

